

38998

K. k. Studienbibliothek Laibach

ŽIVOTOPIS
LUKE ZIME

UMIROVLJENOG KR. PROFESORA, DOPISUJUĆEG
ČLANA JUGOSL. AKADEMIJE, POČASTNOG ČLANA
SRPSKE MATICE U NOVOM SADU I SRPSKE AKA-
DEMIJE U BIOGRADU, POSJEDNIKA REDA
SV. SAVE ETC.

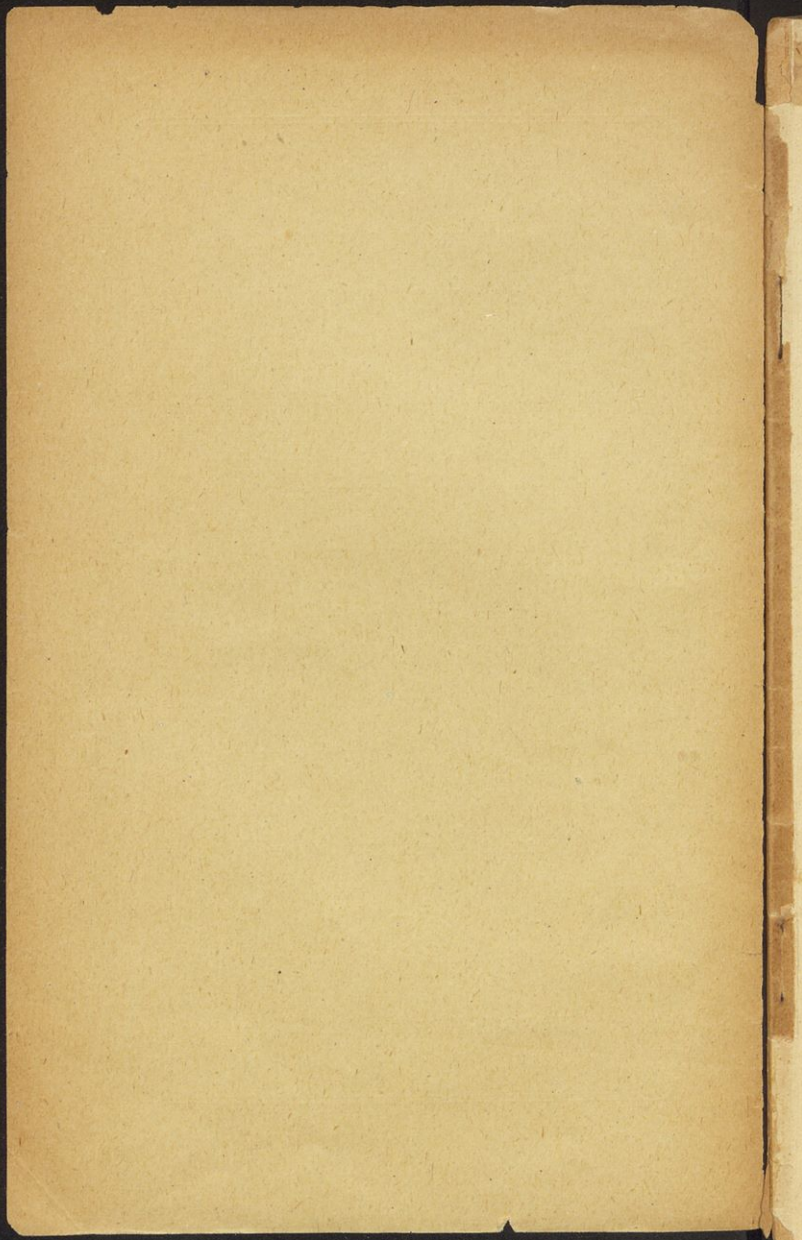
NAPISAO
PROF. DR. JOSIP KRIŽAN.

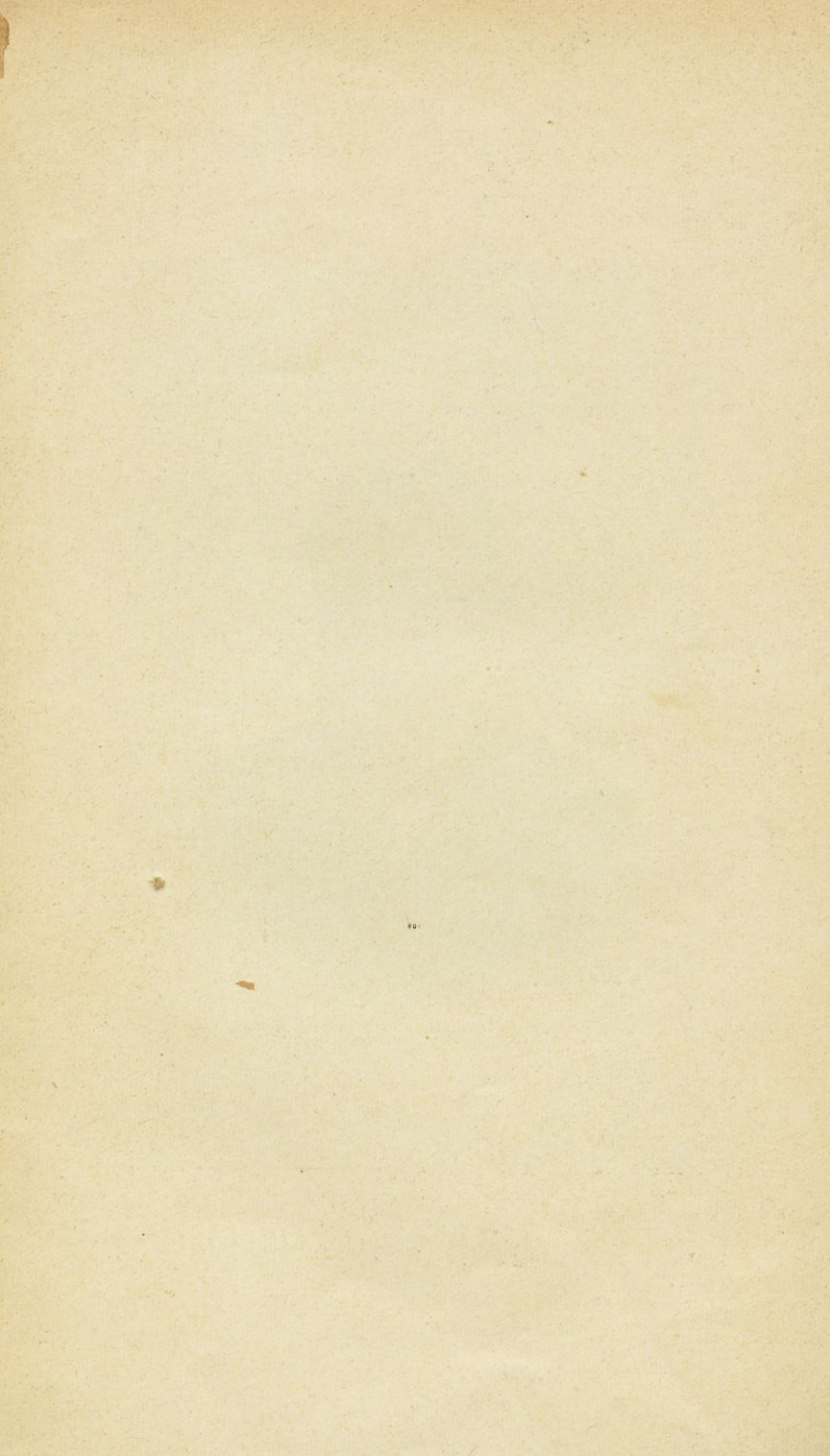

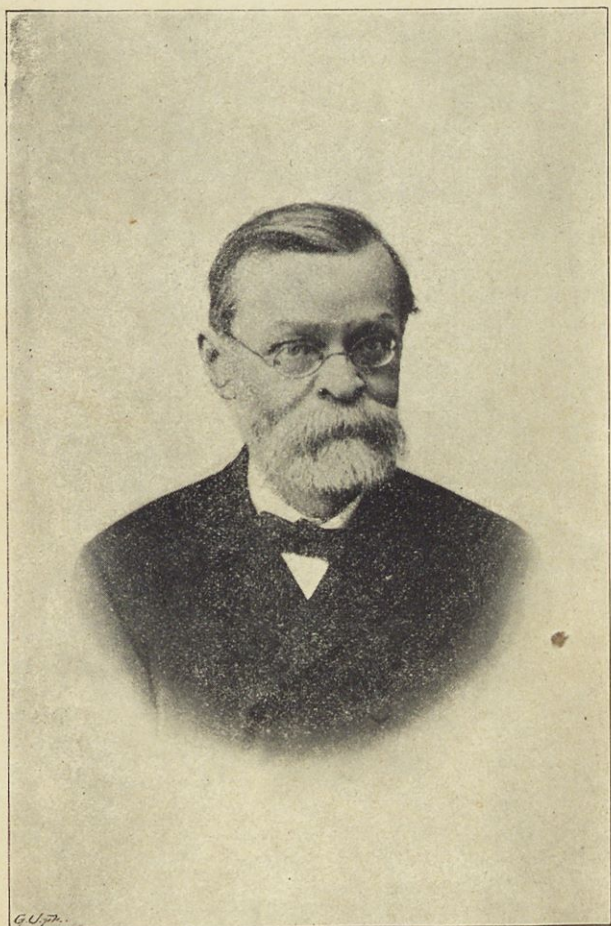
PREŠTAMPANO
IZ „NAŠIH PRAVICA“

VARAŽDIN.
TISKOM STJ. PL. PLATZERA.
1908.

ŽIVOTOPIS
LUKE ZIME

UMIROVLJENOG KR. PROFESORA, DOPISUJUĆEG
ČLANA JUGOSL. AKADEMIJE, POČASTNOG ČLANA
SRPSKE MATICE U NOVOM SADU I SRPSKE AKA-
DEMIJE U BIOGRADU, POSJEDNIKA REDA
SV. SAVE ETC.

NAPISAO
PROF. Dr. JOSIP KRIŽAN.

PREŠTAMPANO
IZ „NAŠIH PRAVICA“

VARAŽDIN
TISKOM STJ. PL. PLATZERA.
1908.

03000666h

LUKA ZIMA.

Piše profesor Dr. Josip Križan.

Doljna Štajerska, premda malena i pod silnim pritiskom germanizacije, ipak si odgaja dosta veliki broj svećenika, pravnika, liječnika i profesora, koji u narodu prosvjetu šire i narodnu svijest u njem bude. Ta malena zemlja davala je svojedobno i susjednoj Hrvatskoj lijepi broj muževa, koji svojim djelovanjem proslaviše tako svoju užu i širu domovinu. Medju ovima nalazi se i Luka Zima kr. profesor. Naša će zadaća biti upoznati šire općinstvo sa ovim učenim a ujedno skromnim i čednim mužem.

Od Optuja do 3 sata hoda prema zapadu lijepo se vidi na jednom višu crkva sv. Marije na (ptujskoj) Gori, njem. Maria Neustift. Ondje zaokreće se cesta, koja vodi prema Rogacu, sjeverozapadnim pravcem. Idući tada dobar četvrt sata, spušta se cesta u dolinu izmedju dva brijega, s desna je veći, s lijeva manji, na njemu vlasteoski grad a po položaju svome nazvan Manjšbreg (otud njem. nekad Mansberg). U dolini je istoimeno selo sa župnom crkvom sv. Nikole. Tu nema ništa osobita,

već lijepi pogled na široku dolinu uz rijeku Dravnju i (kako često biva) iskvarena imena: njem, Monsberg a slov. Majšprg. Ostavimo sada taj manji brieg, pa podjimo uz veći strmim putem prema sjeveru. Popevši se nad visinu i idući po sata, eto nas iznad maloga sela, koje leži na podnožju brijega s kojega se spuštamo, i na kraju tijesne doline. Iznad sela ima krasan izgled na ptujsko polje. Vidik je u polukrugu ograničen počevši na istoku od Optuja pa do Maribora lijevim Dravskim brijegom, od Maribora gorom Pohorjem pa tja do gore Boča. Selo je ovjenčano vrtovima i od svih strana njivama opkoljeno. Iza toga su više sela šume, a niže prostiru se livade do male rijeke Poljskave, koja čini južnu granicu ptujskoga polja. U selu ima sedam većih kuća, a iznad sela nekoliko malih kućica. Stara priča veli, da je nekad tu živio nekakav Juri, kojemu je cijelo to zemljište pripadalo, pa ga je on razdijelio među sedam svojih sinova. Otud još sada 7 većih posjeda i kuća u selu, otud i ime Jurjevo selo, kako se nekad zvalo, a sada Jurovska ves ili Jurovce, a spada pod župu Manjšbreg.

Tu se rodio Luka Zima 13. listopada 1830. Otac mu Antonije bijaše kmet. Od petero djece bijaše Luka najmladji, a odrastoše on i 7 godina starija sestra mu Marija. Svoga oca on nije poznavao, jer kada tek navrši godinu dana života, otac mu preminu naglom smrti. Kao dječak morao se Luka na sve poslove u kući i u polju priučavati, jer mu bi-

jaše određeno, da danas sutra bude kmet, i tako on iskusi u mladosti svojoj sve ugodnosti a i sve neugodnosti seoskoga života.

Navršivši sedam godina života dodje on u pučku školu u Manjšbregu. Dvorazredne pučke škole bile su tada tako uredjene, da je svaki razred imao po tri odjela, i zato je Luka, kao što i sva djeca, po propisu polazio pučku školu šest godina. Tadašnji učitelj u toj školi, Josip Potočnik, svojom strogošću niti je znao sebi ljubav djece pribaviti, niti u njima ljubav k učenju pobudjivati. Luka ga u šali nazivaše: plagosus Orbilius. Nasuprot tomu ondašnji kapelan a kasnije župnik Baltazar Voh postupao s djecom vrlo ljubezno i očinski, pa su ga za to djeca i ljubila.

Na jesen god. 1843. ostavi Luka školu, te se od sada bavio gospodarskim poslovima. Za tim u zimi 1844. udala se njegova sestra Marija. Ali mati brzo osjeti nastalu prazninu, kći joj bijaše desna ruka u svim poslovima, a Luka još nejak mladić od 13 godina. Da bi se toj nezgodi doskočilo, svak Filip Korošec, razborit i valjan muž, posavjetovavši se prvo sa gore pomenutim župnikom i učiteljem ponudi Luki, ako bi bio voljan učiti škole, da bi ga on izdržavao sve dotle, dok ne svrši nauka, a Luka njemu da ustupi svoj posjed. Ponuda bijaše plemenita. Luka se malo u prvi mah predomišljao, jer za njega bijaše već nešto kasno za dalje učenje u školama. Ipak se brzo odluči na to. Ugovor bude učinjen samo usmeno pred članovima

porodice bez ikakvih drugih svjedoka, a Filip brinuo se kao najbolji otac za Luku, dok god nije svršio škola. A Luka je uvijek žalio što mu slabe materijalne okolnosti nijesu dopuštale, da svome plemenitom dobrotvoru ne samo čuvstvom nego i djelom svoju zahvalnost iskaže.

Tako dodje Luka na jesen god. 1844. u treći razred normalne škole u Mariboru. U domaćoj pučkoj školi, u kojoj su se svi predmeti osim slovenskog čitanja i nauke vjere učili na njemačkom jeziku, naučio je toliko njemački, da je u podpuno njemačkoj normalnoj školi u Mariboru vrlo dobro napredovao. Svršivši treći normalni razred, stupi on u prvi razred tada još šestorazredne gimnazije u Mariboru, te niža četiri razreda svrši po starom sustavu. U gimnaziji pokaza se talenat njegov u pravom obliku, jer je tu natkrilio sve svoje saučenike, zauzimajući kroz sve razrede gimnazije kao odlikaš većinom prvo mjesto.

U nižim razredima položio mu je profesor Franjo Šperka dobar temelj u latinskom jeziku, a kateketa Juraj Matijašić (kasnije stolni dekan u Mariboru), upoznao ga поближе sa materinskim jezikom i upozorio na krasotu hrvatskog jezika, poučavajući gimnazijske učenike u oba jezika.

Stupivši u 5. razred našao je naučnu osnovu promijenjenu i gimnaziju preustrojenju po novom sustavu u osmorazrednu. Tada počeo se njemački jezik i kao posebni predmet učiti, a za Slovence bio je još i slovenski jezik obli-

gatan predmet. Iz latinskog i grčkog jezika po svome kazivanju Luka u višim razredima najviše je naučio od profesora D. Buswalda. Vrlo povoljno djelovao je na nj i profesor G. Mali predavajući prirodopisne nauke, te mu je taj predmet tako omilio, da se je i pod stare dane rado njime bavio. Kod zajedničke šetnje kazivat bi mi znao imena cvatućih biljka. Vrlo neugodno spominjao se je on profesora matematike, Jos. Streintza. To bijaše nemio i ohol čovjek, koji bezobzirno postupaše s učenicima. Odmah na prvom satu svoga predavanja pokvari im on volju za taj predmet. Osim drugog kinjenja mučio ih je on mehaničkim računanjem, zadavajući im preopširne domaće zadatke.

Oni taj posao nazivahu drvarskim. Pri svem tom dobivao je Luka i u ovom predmetu svagda odličan red.

Zima i drugovi njegovi bavili se tada ne samo čitanjem njemačkih pjesnika, nego poticani predavanjem svoga učitelja J. Matijašića i čitanjem knjiga pisanih na materinskom t. j. slovenskom jeziku, a k tome još neodoljivim žarom i zanosom proučavanjem hrvatskih i srpskih knjiga. Duh ilirizma, koji se je širio po doljnoj Štajerskoj i Koruškoj, te sebi vrata sjemeništa u Gracu otvarao, u kojem bijahu nekad umni Slovenci: Caf, Trstenjak, Raić, Razlag i drugi, taj duh prodro je i u sjemenište u Celovcu, gdje bijaše među ostalima Bartol Francel, učitelj bivše

realke u Varaždinu, poznati, zaslužan pučki pisac. Taj duh zahvatio je i našeg Zimu i još neke drugove njegove te ih nadahnjivao uzvišenim idealima Slavenstva. Svršivši dakle Luka VII. gimn. razred u Mariboru s odlikom, naumi prekrasan hrvatski jezik, za kojega pokojni slavista Miklošić tvrdi, da je iza latinskog jezika najljepši od svih živućih jezika, na izvoru izučavati, pa tako ode u jesen godine 1852. u Zagreb u osmi razred. Za sobom povukao je on u Zagreb i svoga prijatelja i kolegu Josipa Žitka. Ali u Zagrebu ne nadje on među novim saučenicima svojim one susretljivosti, kojoj se nadao, jer ga smatrahu kao tudjinca, a u početku i kao Njemca. To nije ni čudno, jer je bilo slovenskih propalih djaka, koji su tamo tražili pribježište i tako Slovence na zao glas iznijeli. Više nego sa hrvatskim svojim kolegama družio se je Zima u Zagrebu s jednim Čehom, ime mu Vaclav Kaspar, kojega isto takovi ideali domamiše u Zagreb, pa se isto tako našao iznenadjen kao što i Zima. Od toga druga bi Zima potaknut na učenje češkog i poljskog jezika; on bijaše naime došao iz krakovske gimnazije u Zagreb. Zima se u Zagrebu okoristio osobito u tom, što se još bolje upoznade s literaturom hrvatskom i srpskom. On je tu ustrajao do svršetka školske godine i položio ispit zrelosti s odlikom mjeseca srpnja 1853. Svojih tadašnjih profesora: Ant. Mažuranića, Iv. Macuna i Fr. Kiseljaka spominjao se je on sve dane svoga žića s velikim poštovanjem.

Premda se je syak mu Filip Korošec, kao dobro stojeći gospodar u kućnom domu Lukinom očinski brinuo za uzdržavanje njegovo, ipak je Luka nastojao, da se troškovi svaku što moguće smanje, pa zato je počam od petog gimn. razreda instrukcijama novac služio i nužne si stvari, osobito knjige sam nabavljao.

Sa svojim saučenikom i prijateljem Josipom Žitkom dogovori se Luka još kao osmoškolac, da će iza svršene gimnazije ići u Prag filosofiju študirat, premda ga je od te namjere odgovarao Slovenac Matija Rulic, sudac (danas u svojstvu vijećnika banskog stola), u čijoj kući bio je Luka informatorom, te mu savjetovao, da uči prava, pa da kod njega ostane nadalje kao informator. Uz napetu pažnju slušao je Luka, kako mu je plemeniti Rulic lijepu budućnost proricao u pravoslovnom zvanju, a kad je svršio odvrati mu Zima: „Sve ovo je lijepo i istinito i lijepa Vam hvala na ljubaznoj ponudi, ali ja ne bi mogao nijedne struke učiti s tolikom voljom, kao klasičnu filologiju, pa i ne bi za nijednu drugu struku imao toliko predznanja kao upravo za ovu.“ Tako se rastane sa svojim dobrotvorom u Zagrebu. Obzirom na materijalno stanje Zima bi kud i kamo bolje uradio, da je poslušao svoga dobrotvora, jer je onako sav svoj život ostao siromah. Tu je on prvu pogriješku u svom životu učinio, ali se zbog toga nikad kajao nije.

Luka bio je već odavna sa sobom na čistu, koje će si zvanje odabrati, ali vrativši se kući

po svršenoj gimnaziji imao je pretrpjeti veću nutarnju borbu, nego je mislio, i to baš kod izbora svojeg zvanja. Doljno Štajerski kmet drži si naime za najveću čast, ako može odgojiti svećenika. Ne samo obitelj nego sav i rod osjeća se tim uzvišenim i počašćenim, zato nastoje tako roditelji kao i rodjaci, da im sin postane svećenikom, ako se već školuje. Majka Lukina i svak ostaviše mu do duše na volju, da sebi bira buduće zvanje, koje hoće, premda su od srca željeli, da bi on postao svećenikom. Ali tim jaše navaljivala je sestra na njega, tako da je on njezinim molbama jedva odoljeti mogao. Što je on ipak ostao stalan pri prvoj namjeri svojoj, bilo je prvo za to, što mu učiteljsko zvanje najmilije bijaše, a drugo, što on za svećenika ne osjećao u sebi dovoljne sposobnosti, najviše s toga, što mu se činjaše, da nikad ne bi bio dobar propovjednik, što je po njegovu mišljenju vrlo važan preduvjet dobrog svećenika. U pogledu materijalnog stanja učinio je on tu drugi put pogriješku, ali se i zbog ove nikad nije pokajao. Svak njegov podupirao ga je i dalje izdašno sve dotle, dok je prvu svoju službu nastupio.

Jesenj godine 1853. odputi se Luka sa svojim vjernim i iskrenim prijateljem Josipom Žitkom u zlatni Prag, da ondje uči klasičnu filologiju. Prvu godinu učio je na univerzi u Pragu, drugu u Gracu a treću opet u Pragu, gdje je kasnije i ispit iz klas. filologije položio. U Pragu bio mu je profesorom glasoviti Georg Kurtius, Bippart i Ludv. Lange u klas. filolo-

giji, August Schleicher u komparativnoj filologiji, Padlesak u pedagogiji, a kod Zimermanna slušao je estetiku. U Gracu mu je profesor Tangl neke praznine u grč. jeziku sa svojim praktičnim vježbama popunio. Dalje slušao je u Gracu glasovitog povjestničara Weissa u klas. filologiji Emanuela Hoffmanna, u njem. literaturi Weinholda, a u antropologiji glasovitog Arensa. Luka nastojao je, kako se iz kolegija, koja je na univerzi slušao, vidi, da se svestrano naobrazi i da se za zvanje, za koje se je pripravljaio, potpuno usposobi.

U Zagrebu učio je već kao gimnazijalac češki jezik, a kad je u Prag došao, u kratkom si je vremenu češki jezik potpuno prisvojio. Osim toga učio je i poljski i ruski jezik, pa tako poznavao je sve grane slavenskih jezika barem toliko, da je mogao knjige čitati.

Običnom svojom iskrenošću pripovijedao mi je on, kako je učio njekeje jezike. Pošto bi prve osnovne stekao, latio bi se odmah čitanja onih knjiga, koje su ga najviše primamljivale.

Tako n. pr. Gundulićeva Osmana, Gjorgjićevu Mandaljenu, srpske nar. pjesme i dr. Pošto mu je razumijevanje tih knjiga prilično za rukom išlo, mislio je, da će tako biti i drugdje, te se latio čitati na češkom jeziku Kolarovu Slavijdeeru, na poljskom djela Mickijevićeva, tako iz talijanskog jezika Tassa i t. d. Ali pošto bi tu, kako reče, dobro se namučio i glavu sebi nalupao, uvjerio se, da to ne ide tako lako i tako brzo, pa bi preduzeo prije dobro se izvježbati čitanjem lake

proze, a tek onda opet išao bi s boljim uspjehom na čitanje pomenutih pisaca.

U Pragu družio se Luka sa svim Srbima, koji su tada na univerzi nauke slušali, među njima bio je i Zmaj Jovan Jovanović. Pri kraju posljedneg semestra u Pragu čitao je u Novosadskim novinama, da je mjesto za filologiju u gimnaziji u Karlovcima raspisano. Već ondje nagovarao ga je Zmaj Jovan Jovanović da ovo mjesto preuzme. Izučivši škole u Grazu i Pragu mogao je Zima u užoj domovini svojoj tražiti službu, ali ga je mamila u Karlovce ta okolnost, što je volio biti profesor u srpskoj nego u kakvoj njemačkoj gimnaziji, te se tako odluči za ono mjesto u Karlovcima, ne pomišljajući na to, kakva će mu biti budućnost i jer glava idealima zanesena malo pita za svoju budućnost, veli Zima. Korak, koji tada on učini, bješe treća pogriješka glede materijalnog njegovog stanja. Ali ni zbog toga on nije bio nezadovoljan sa svojom sudbinom.

Došavši dakle koncem mjeseca srpnja 1856. na školske praznike kući, piše on zatim direktoru gimnazije karlovačke radi pomenutog mjesta. Od njega odmah dobi laskav odgovor, da će biti dobro došao u Karlovce, a skoro za tim javio mu je direktor, da je od patronata gimnazije izabran za profesora ujedno s pozivom, ako znade još za kakvog druga svoga, koji bi bio spreman za matematiku i fiziku, da ga može odmah sa sobom dovesti. Na to piše Luka svomu prijatelju Josipu Žitku u

Radince, te ga poziva po nalogu ravnateljstva Karlovačke gimnazije, neka ide s njim u Karlovce, ali on mu ovu ponudu na prvi mah odbije.

U jesen god. 1856. podje Zima na put u Karlovce. Rastanak s milim domom bio mu je težak. Osobito raztužena bila mu je majka, kao da je slutila, da sina neće više vidjeti. Plačna bješe i sestra, a svak otprativši ga donekle na putu pri rastanku s njim se rukujući sa suznim očima reče: „Bog zna, da li ćemo se ikad više vidjeti“. I zaista nijesu se nikad više vidjeli. Tako dakle s teškim srcem ali opojen lijepim nadama budućnosti dijelio se Luka od mile domovine svoje, ne sluteći ni sam, da se tada za svagda od nje odijelio. Takvim čustvima obuzet, dodje Luka i neznajući kako u Gradac. Ovdje sastane se on sa svojim starim prijateljem Žitkom, koji znajući kamo Luka putuje, dovikne mu: „I ja idem s tobom“. Tako odoše dva nerazdruživa prijatelja preko Beča i Budimpešte u Karlovce.

Dr. Jovan Turoman* pripovijeda, da je sa jednim svojim drugom¹ gimnazijalcem došao dva dana prije školske godine 1856./7. na karlovačku parobrodsku agenciju, da vidi, kojih će drugova i saučenika zateći. Iz ladje istupe dva gospodina jedan veći sa naočali i suh a drugi manji i živahan. To bijahu novi profesori karlovačke gimn. Luka Zima i Josip Žitek, koje je tadanji gimnazijalac sada pro-

*Stražilovo br. 34. od 21. augusta 1886. pag. 1215. u članku: „Meminisse juvat.“

fesor prije velike škole (sada univerze) u Biogradu u miru dr. Jovan Turoman sa svojim drugom vodio u karlovačku gimnaziju. Dalje veli Turoman: U povijesti razvitka karlovačke gimnazije zapisana su imena novo nadošlih profesora zlatnim pismeni, jer oni su svojim trudom i radom gimnaziju u Karlovcima znamenito unapredili, da ne rečemo na visinu onog znanja povišili, kako su ostale gimnazije u Austro-Ugarskoj monarkiji bile.

Prve godine posvetio je Zima u Karlovcima izključivo učenju. Premda je on došao sa univerze pun znanja, ipak iziskivala je njegova služba, da kao početnik pomno razmišlja kojim načinom će znanost što bolje svojim učenicom predavati. Da je Zima u tom pogledu pravim putem i s uspjehom udario, svjedoče nam riječi dr. Jovana Turomana*, koji je tada bio njegov učenik u petom gimn. razredu, a kasnije sam profesor klasične filologije, te potom rad svojeg profesora može prosuditi, te koji piše: „Bog i duša, ja mislim, da neću pretjerati, ako rečem, da je ono, što smo u petom razredu odmah na prvom času Ziminom iz grčkog jezika naučili više vredilo nego što pre za dve godine besmo naučili“. Isto tvrdi pokojni Kosta Ruvarac** tadanji VII. školac, koji šetajući se i držeć Platona u ruci, kaže Turomanu tadanjem VI.

*Stražilovo pag. 1215.

**Brankovo Kolo. U slavu 70 godišnjice prof. Luke Zime od dr. Jovana Turomana,

školeu : „Šta veliš, kako smo sretni, kakvog profesora imamo za grč. jezik.“

Profesori, koji su služili u ono vrijeme, kad je hrvatski jezik kao nastavni jezik opet povrćen u srednje škole, dobro se još sjećaju teškoća, s kojima im se bijaše boriti, kad niti je bilo hrvatskih školskih knjiga, niti ustanovljenog znanstvenog nazivlja.

Tu teškoću Zima je u karlovačkoj gimnaziji još u većoj mjeri osjećao, jer tamo i onda, kad su već hrvatske gimnazije svoje knjige imale, one se u srpskoj karlovačkoj gimnaziji nijesu primale, jedno zbog razlika u jeziku, a drugo zbog latinskog pisma i tadašnjeg pravopisa, pa se tako i nadalje moralo kuburiti s njemačkim knjigama.

Drugu godinu to je 1858. Ziminog učiteljevanja u Karlovcima zadesila ga velika nesreća. Umrla mu je naime majka, koju je svim žarom sinovske privrženosti ljubio. Tim žalostnim događajem prestao mu je dom biti milim njegovim zavičajem. Za nekoliko godina preseli se i sestra mu Marija i svak u drugi bolji svijet pa tako izgubio je Luka sve svoje bližnje u svojoj domovini. To bio je između drugih razlog, da svojeg rodnog mjesta kašnje nikad nije posjetio.

Punih 7 godina živio je Luka u Karlovcima kao samac, baveć se literaturom u opće, a napose točnim učenjem klasika i narodnima pjesmama. Godine 1863. dne 5. veljače oženi se Katarinom kćerju Dimitrija Radosavljevića tadašnjeg komesara policije u Karlovcima, i

nađje u nje sva svojstva dobre žene. Brak bio je sretan i blagoslovljen sa 3 djece od koje dvoje još žive. Ali iza nekoliko godina počela je sreću bračnu bolest žene pomućivati. Luka vidio je, kako tjelesna snaga žene mu danomice gine i da kraj sve tječničke pomoći za nju lijeka ne ima. Sušica uništila je plemenit njezin život. Sada bio je on u nevolji kakove još doživio nije. Drobna djeca kod kuće, a on cijeli dan u školi. Ali dragi Bog kao da se je nevinoj djeci sam smilovao. Luka se je naime godine 1869. po drugi put oženio i to Katarinom kćerju Petra Zdravkovića, bivšeg gradskog vijećnika u Zemunu. I taj put pogodi da bolje nije mogao. Dobila su Lukina djeca ne maćuhu, već dobru i ljubeznu majku, a Luka plemenitu i dobru ženu. I u ovom braku rodio je Luka troje djece, od koje samo najmladje živi.

Godine 1871. ostavi njegov drug i vjeran prijatelj iz mladosti profesor Žitek gimnaziju u Karlovcima, jer je dobio mjesto u gimnaziji u Optuju u Štajerskoj, da tako osjigura sebi, svojoj ženi i obitelji sigurnu budućnost. Tko bi bio u stanju opisati bol Lukinu, kad se je od njega dijelio njegov najvjerniji i najiskreniji prijatelj iz mladenačke dobe! Prijatelj, s kojim je proživio sve ugodnosti i neugodnosti svoga žića.

Punih 20 godina proživio je Luka u ozbiljnom i neumornom radu u gimnaziji u Karlovcima bez nade, da će u starosti on i njegova obitelj imati zajamčenu sigurnost života pen-

zijom. Pri svem tom nije se Zima lako odlučio, da tamošnju službu ostavi. Nekađ (po prilici god. 1868.) nudio je pokojni Jovan Hadžić, patron Novosadske gimnazije Zimi i Žitku, ne bi li pod povoljnim uvjetima primili službu kao profesori u Novosadskoj gimnaziji. A oni znajući, da patronat one gimnazije tada namjeravaše njekoje profesore zbog njihovog partajskog mišljenja odstraniti, u takovoj prilici obojica odlučno tu ponudu odbiše, koju bi možda u drukčijim okolnostima primili. Tako Zima i god. 1871. dekret tadašnje c. kr. Generalkomande u Zagrebu, kojim bi za profesora vinkovačke gimnazije naimenovan, povratio, jer, prem da bi mu tim budućnost osigurana bila, ipak nije bio voljan u Vinkovcima služiti za znatno manju plaću, nego u Karlovcima. Tek godine 1876. videći da se u Karlovcima još sve jednako ne radi o mirovini za profesore i njihove udovice, Zima doznavši od pokojnog kr. nadzornika J. Jurkovića, da bi mogao dobiti mjesto u Hrvatskoj, odluči se na to, da ostavi omiljele mu Karlovce. Za to se on zahvali na profesorskoj službi u Karlovcima te se je preselio u Hrvatsku, gdje je u gimnaziji varaždinskoj bio namješten. Patronat Karlovačke gimnazije rješavajuć Luku Zimu službe izrazuje mu u dekretu od 12. oktobra 1876. osobito priznanje zbog 20 godišnjeg koristnog rada, a dr. Jovan Turoman* piše, da je između mnogobrojnih udaraca, koji su u Karlo-

*Stražilovo u članku: „Meminisse juvat“ pag. 1217 od god. 1886. br. 34.

lovcima gimnaziju u sto godina njezinog života stigli, jedva jedan tako osjetljiv bio, kao odlazak profesora Zime.

Da profesorski sbor gimnazije u Karlovcima pri odlasku Ziminu nije bi ravnodušan, samo se sobom razumije, ali odobravao je njegov korak, jer si je s njim kruh za dane svoje starosti osigurao. U zboru bili su mu osim drugih iskreni prijatelji Laz'ć Stevan kašnje ravnatelj, Nikola Runjanin, kasnije učio medicinu i bio fizik u Rumi, profesor Živanović Jovan, Vasilije Konstantinović tadašnji kateheta a sada protopresbiter i Vuić Vaso sadanji ravnatelj. Zima, misleći, da će tim svoje materijalno stanje poboljšati, učinio je ipak u tom pogledu još i četvrti put u svom životu pogriješku; jer je došao s veće plaće na manju a u Karlovcima za tim se stanje profesora na bolje okrenulo. Ali ni zbog toga on nije se kajao, premda je veliku materijalnu štetu imao. Četiri puta u životu materijalnu sreću promašiti i ne kajati se a pri tom biti zadovoljan — i to je sreća.

U Varaždin došao je Zima dne 15. oktobra 1876., pa je u prvom početku imao nepriliku. U jesensko doba nije naime mogao umah naći prikladnog stana, pa je sa cijelom obitelji morao punih 12 dana u svratištu stanovati, a to je bilo spojeno sa velikim troškom. Više puta mi se je on tužio, kako je selidbom materijalno mnogo štetovao, jer u Varaždinu imao je manju plaću nego u Karlovcima, a za troškove selidbe nije dobio od nikuda nikakve odštete.

U učiteljskom sboru kr. gimn. Varaždinske osvoji si Luka na prvi mah srca svojih kolega. Rado se oko njega za vrijeme odmora u zbornici sakupljasmu, pa bi nas znao često kakovom dosetkom ili srijemskom šalom zabavljati. Prema svojim kolegama bio je on susretljiv, te je bio vrlo sretan, ako je kojemu mogao učiniti kakovu uslugu u službi ili izvan nje. Odredbe predpostavljenih bile su mu svete, te je nastojao, da ih ovrši točno i savjesno.

Poučavao je s uspjehom u gimnaziji Varaždinskoj ne samo u klasičnoj filologiji nego svake školske godine i u hrvatskom i staro slovenskom pače često i u njemačkom jeziku. Imao je usljed toga toliki broj zadaća za ispravljanje, da si je svoje slabe oči još većma pokvario.

Poslije smrti Gj. Daničića pozivaše tadašnji predsjednik jugosl. Akademije, Fr. Rački, Zimu, da primi mjesto u Zagrebačkoj gimnaziji, pa da stupi u odbor, koji će iza Daničića nastaviti izradjivanje hrvatskog rječnika. Da bi mu se taj posao olakšao, stavi mu Rački sniženi broj sati predavanja u izgled. Zima se malo kolebao, a najposlije tu lijepu ponudu odbi, jedno bojeći se, da možda ne bi tom poslu dorastao bio, a drugo zbog slabih očiju.

Zgrada gimnazije Varaždinske ne odgovara niti zdravstvenim niti školskim niti modernim potrebama. Profesori izlazeći iz toplih škol. soba, moraju naime prolaziti dugim hodnicima, u kojima je silan propuh. Uz to moraju u sbornicu prolaziti kraj uličnih vrata preko glav-

nog ulaza u zgradu. Po tom su prof. u zgradi samoj kod zvaničnog posla izloženi propuhu a po tom i prehladi. To bio je uzrok, da je Luka kod slabe tjelesne konstrukcije i kraj svog veoma solidnog života mnogo poboljšavao, zbog toga slijedilo je neočekano umirovljenje, njegovo u jesen god. 1891., a ipak se za tim pokazalo, da Zima ne bješe još tako iznemogao, kako se kod umirovljenja njegova mislilo; jer je iza toga još punih pet godina u službi proveo, i to jednu kao pomoćni učitelj u Varaždinu a četiri godine u tuđjoj državi. K tome on za cijelo vrijeme službovanja svoga nikad nije imao za oporavu svoju dopusta. Odmah slijedeće godine, kad bi Zima umirovljen, bilo je pomanjkanje učiteljskih sila, i za to bi on kao pomoćni učitelj natrag pozvan.

Godine 1891. dobio je Zima od srpske vlade poziv za stolicu grčkog jezika na velikoj školi u Biogradu. Za nastup ovog časnog mjesta morao je imati dozvolu visoke kr. vlade, a ta bi mu podijeljena tek onda, kad je službu pomoćnog učitelja u gimnaziji varaždinskoj škol. godine 1892. dovršio. Može se lako misliti, kakva su čustva morala obuzimati Zimu, kad iza teške bolesti nenadano i protiv želje svoje umirovljen, dobi od strane države laskav i počastan poziv za profesora velike škole. A ipak je on taj poziv tek poslije podužeg oklijevanja primio, jer se je bojao, da zbog slabih očiju svojih ne bi mogao, kako bi želio, tu novu službu vršiti. O načinu Ziminog poziva kao i o njegovoj djelatnosti u Biogradu piše

prof. dr Jovan Turoman ovo: Godine 1892. mjeseca augusta, dodje u Srbiji za ministra prosvjete ondašnji profesor slovenske filologije na velikoj školi, Jovan Bošković. U program svoje prosvjetne politike bješe on stavio ovo dvoje: Veliku školu da podigne na stupanj univerziteta a dosadašnje gimnazije, koje je on imao običaj nazivati „gimnazijama pour l' orient“, da zamjeni humanističnim evropskim gimnazijama. Da bi ovima velika škola mogla davati što spremnijih nastavnika i što prije, trebalo je klasičnu nastavu u velikoj školi učiniti obilatijom. S toga odluči on, da katedru latinskog i grčkog jezika podieli na dvije: na katedru jezika latinskog i na katedru grčkog jezika. Ovu odluku svoju bez odlaganja i izvrši. Profesor Turoman, koji je dotle predavao oba stara jezika, zadrži za sebe katedru jezika latinskog. Sada nastane važno pitanje: kome da se povjeri katedra grčkog jezika? Ministar Bošković odluči, da sporazumno sa filozofskim fakultetom i sa akademijским savetom na tu katedru pozove penzioniranog profesora varaždinske gimnazije Luku Zimu. Evo pisma koje je Bošković toga radi uputio rektoru vel. škole:

Gospodine rektore!

Za vrijeme dok se koji od naših državnih pitomaca ne spremi podpuno, da zauzme katedru grčkog jezika i književnosti, osobito sad kad se u nas zavode humanistične gimnazije, naučio sam da postavim (pod ugovorom) za ho-

norarnog profesora velike škole izvrstnoga profesora Luku Zimu, ali ne sa platom od 500 talira po §. 31 zakona o uredjenju velike škole već na osnovu §. 5 zakona o reguliranju profesorskih plata, sa nagradom od 650 talira ili 3250 dinara.

Gospodin Luka Zima Slovenac stupio je ove jeseni u pensiju potpuno zdrav; bio je najprije profesor karlovačke gimnazije, a na posljetku varaždinske. On je odličan znalac grčkog, latinskog i srpskog jezika, član je južno-slovenske Akademije nauka u Zagrebu i počasni član srpskog učenog društva. Veliki je prijatelj našeg naroda, zavolio ga je osobito kao profesor karlovačke gimnazije. Sad navodi ministar sve redom književne radove Zime.

Na ovo pismo ministra prosvjete došao je od rektora velike škole, Dimitrije Nešića pod 31. dec. 1892. ovakav odgovor :

Gospodine ministre !

„Vaš predlog od 3. o. mj. pod broj 1770. o postavljanju g. Luke Zime za profesora jelinskog jezika na velikoj školi na osnovu § 5. zakona o regulisanju profesorskih plata, a sa nagradom od 650 ili 3250 dinara primljen i u fakultetu i u akademijском savjetu jednoglasno. Izvještavajući vas o ovome, čast mi je, gospodine ministre, umoliti Vas, da izvolite postaviti gospodina Zimu što pre za profesora, jelinskog jezika na velikoj školi, kako bi mogao predavanja, odpočeti idućeg drugog tečaja ove godine.“

Kad je ovaj odgovor rektorov dobilo ministarstvo prosvjete, Bošković nije bio živ; šest dana ranije, licem prvi dan Božića, bješe on naprasno umro.

Nasljednik njegov, sad već takodjer pokojni Jovan Gjorgjević nastavi, što je Bošković započeo. Već u jednoj od prvih sjednica ministarskog savjeta, što su držane u početku mjeseca januara 1893., predloži on, da se izbor Zimin za profesora velike škole potvrdi. Ministarski savjetnik pod predsjedništvom Jovana Ristića, namjestnika kraljevskog dostojanstva, ovaj predlog usvoji. Mjeseca julija te godine dodje Zima u Biograd. Da učini taj korak u Biograd da dodje, pa da poslije 36 godišnjeg nastavničkog rada, koje u Karlovcima koje u Varaždinu, nastavi taj rad u Biogradu, on se nije tako brzo riješio, poduže se vrijeme kolebao; no ipak ga najposlije na taj korak privoli svagdašnja njegova ljubav ka napredku srpske omladine u nauci i povjerenje, kojim su ga odlikovali srpski ministar prosvjete i akademijski savjet velike škole.

U jesen iduće škol. godine 1893/4. otpočne on svoja predavanja na vel. školi sa pristupnim predavanjem: „O važnosti staroga grčkoga jezika za obrazovanje učenika.“ Ovo je predavanje, štono riječ, verum in simplicitate; njime je on prosto, jasno i u kratko razložio za što se grčki jezik uči u školama i za što bi humanističkoj nastavi kad bi ostala bez grčkog jezika, bila sasvim krila podrezana.

(Vidi organ srpskog profesorskog društva „Nastavnik“ za god. 1894.)

Sjajem svoga imena i svoga djelovanja obasjavao je on grčku katedru na velikoj školi četiri godine. Kada koncen škol. godine 1897. navrši 40 godina profesorske službe (20 u Karlovcima, 16 u Varaždinu i 4 u Biogradu), rastane se s velikom školom i s Biogradom, odlikovan najvišim priznanjem svoga zaslužnoga rada, odlikovan od bivšeg kralja Aleksandra a na predlog ministra prosvjete ordenom Sv. Save.

Opet se vrati u Varaždin, gdje ima dobrih svojih prijatelja, gdje je književno najviše radio i uradio, i odkale mu nije daleko njegov zavičaj.

O Zimi kao čovjeku spomenuti nam je ovo: Majka kao pobožna Slovenka odgojila je Luku u nabožnom duhu. Kao mladić i učenik pučke škole jurio je često u svoju župnu crkvu, da ondje kod sv. mise dvori. Liberalizam, koji si je za njegovih studija počinjao otvarati vrata najviših učilišta, nije kršćanskih načela Lukinih u gimnaziji stečenih mogao uništiti. Luka štovao je doduše sve vjeroispovjedi, ali svoja kršćanska načela očitovao je svakom zgodom. Premda je njegova prva i druga supruga bila pravoslavne vjeroispovjedi, sva su njegova djeca rimokatoličke vjere, što dokazuje, da se on kao zrio muž svojih rimokatoličkih vjerskih načela i točno držao. Razlike među ljudima po vjeri on nije poznavao. On je štovao u svakom čovjeku sliku i priliku

Božju, po kojoj je stvoren. Humanizam mu je dakle bio najviši ideal.

Miroljubiv i skroman, nije imao Zima nikada sa svojim kuće gospodari kakovih svadja. Kad bi se namjerio na nezgodnog gazdu ili drugog stanara, on voli mijenjati stan, nego upuštati se u svadju. Da ne dosadjuje kao stanar kuće vlasniku, znao bi si sve manje popravke sam načiniti dati, a i namiriti. Sa ukućanima dodje rijetko u dodir, jer sam za se i za svoju obitelj živi i za nju se brine. Na svoju vlastitu osobu gotovo ništa nije trošio, jer su mu zahtjevi maleni i skromni bili.

U biranju prijatelja bio je Zima vrlo oprezan, ali ako je našao u čovjeku svojstva i načela sebi slična ili koja su njegova popunjivala i usavršivala, tada znao je one vrline u čovjeka štovati i požrtvotno nastojao bi, da si ga prikupi, i da se ova privrženost u međusobno prijateljstvo pretvori. Kad si je prijatelja stekao, odan mu bijaše dušom i tijelom, te je bio pripravan sve za volju svomu prijatelju učiniti, pače i znamenite žrtve doprinijeti. U prijateljstvu, koje je obstojalo među Lukom i Žitkom od mladosti pa sve do smrti Žitkove, vidi se stalan značaj jednog i drugog. Iz Optuja pohodio je Luku u Varaždin višeputa prijatelj mu Žitek. Kod jednog ovakvog posjeta nadje Luku bolestan u krevetu, a kad ga pisac ovih redaka otprati na kolodvor, kaže mu Žitek sav žalostan : „Našeg prijatelja Luku vidio sam posljednji put živa“. Dragi

Bog je u svojoj mudrosti drugačije odredio. Žitek je naime mnogo godina prije Luke umro.

U društvu osobito u manjem i iskrenom bio je Luka vrlo veseo i šaljiv te znao sa svojim pripovjedanjem o putovanju po fruškoj gori, ili događajima iz vlastitog života društvo zabavljati.

Zima kao profesor bio je u izvršivanju dužnosti uzvišenog svog zvanja točan i savjestan. Tadanji ravnatelj kr. gim. varaždinske, premda ne bijaše baš oduševljen za Slovence, ali sa Lukom imao je ipak zbog belježljivosti i slabocće tijela toliko obzira, da mu je u kasnije vrijeme njegove službe davao obuku samo u višim razredima gimnazije, i ovdje je bio Luka upravo na svojem mjestu.

Svojim prostranim znanjem mogao je Zima i suhoparne i dosadne stvari svoga predmeta učenicima učiniti zanimljivim ili barem jasnim i shvatljivim, a to osobito i u grčkom jeziku, koji je često učenicima najdosadniji. U opće je Zima u poznavanju grčkog jezika natkrilio daleko niveau znanja srednjoškolskog profesora.

I novogrčkim jezikom bavio se on, osobito pučkim jer ga vrlo zanimahu narodne pjesme, u kojima je nalazio mnoge sličnosti sa srpskim narodnim pjesmami. On je sve takve sličnosti sebi bilježio, da ih u zgodno vrijeme objelodani, ali mu toga ne dopuštahu drugi poslovi, dok je imao još zdrave oči. Hrvatski jezik poznao on svestrano. Sva narječja hrv. jezika poznao je on jednako temeljito, Vukove

i Daničićeve spise i tradicionalnu literaturu smatrao je on kao bogat izvor, bez kojeg poznavanja ne ima temeljitog znanja u hrvatskom jeziku. Kod čitanja hrvatskih štiva, osim drugog tumačenja, upozorivao bi učenike svagdje na čist štokavski govor kao književni jezik, jer smatraše, da je to baš kod učenika kajkavaca vrlo potrebno. Kod čitanja grčkih i latinskih klasika tumačio je štiva i stvarno i gramatično, i u najvišim razredima, koliko bijaše potrebno za razumijevanje jezičnih osebina čitanog pisca; jer je držao, da bez toga razumijevanja sam prevod mnogo ne vrijedi. U tom se nije slagao s onima, koji misle, da u najvišim razredima ne treba više gramatičnog tumačenja. Ovakovom obukom prisvajali i pronicali su njegovi učenici u duh klasika i ljepotu hrvatskog jezika.

Kao profesor bio je Luka u svakom obziru uzorom učenicima. I u vjerskim dužnostima bio je davao svojim učenicima dobar primjer. Kao gimnazijalni profesor morao je Luka biti malo ne svake godine i razrednik u kojem razredu, a kao takav imao je često neugodnu dužnost, sad ovoga sad onoga učenika opomenuti a i kazniti. Vrativši se u zbornicu znao je Luka kazati: „Ala sam ga izgrdio“, a kad tamo on je učenika najljubeznijim načinom opomenuo, te bi kod toga kako Turoman* tvrdi, on sam više pocrvenio nego djak, kojeg je opominjao. Da učenike što više usavrši i upozna sa pisci domaćimi, preporučivao bi jim sad ovu

*Brankovo Kolo br. 49.

sad onu knjigu, a ne rijetko posudjivao bi im i svoje vlastite knjige. Tako ostavio je Luka Zima u bivšim svojim učenicima lijepu uspomenu, a u povjesti razvitka kr. gimnazije varaždinske zadržati će za sva vremena častno i dično mjesto.

Zima kao otac brinuo se je vazda požrtvovno za svoju obitelj. On bio je otac u pravom smislu riječi. Djecu odgojio si je u kršćanskom duhu, te ju je za rana priučavao na skroman i jednostavan život. Stariji mu sin Mato svršio je gimnazijske nauke, dok je otac bio još profesorom u varaždinskoj gimnaziji, a sada je predstojnik pošte u Mitrovici. Mladji sin Ladislav svršio je prava na univerzi u Zagrebu, te je sada prislušnik kod kr. kotarskog suda u Djakovu. Mladjeg sina je po tom Luka školao od svoje malene penzije. On si je upravo od ustiju otkidao, samo da si sina škola. Rekao bi, da je više činio za sina si, nego mu je mala penzija dopuštala.

Zima nije tražio zabave po kavanama i gostionicama, već je bio najsretniji i najzadovoljniji u svojoj obitelji. Dok su mu sinovi polazili gimnaziju, on bi ih sa najvećom požrtvovnosti poučavao, a u ferijalni dan bio je najsretniji, kad bi načinio sa obitelji ekskurziju. Uz požrtvovnu njegu supruge i kćerke doživio je Zima kraj slabašnog tijela svojim umjerenim i pravilnim životom veliku starost od 76 godina.

Profesori srednjoškolski imadu na tjedan mnogo sati predavati, i veliki broj zadaća is-

pravljati, zato je učiteljska služba teška i preteška. Kraj svega toga ipak je Zima svojim požrtvovnim i marljivim radom i na književnom polju stekao veliku zaslugu. Dr. Turoman* tvrdi, da su svi njegovi književni radovi bili veći ili manji, sve same zlatne jabuke.

Kao profesor u gimnaziji u Karlovcima napisao je Zima:

1. Sravnenje Omirovih epopea sa srpskim narodnim pjesmama. Program Karlovačke gimnazije za godinu 1859. Taj spis bio je simpatično primljen i u javnim listovima pohvaljen.

2. Dva odlomka iz srpske sintakse. Program karlovačke gimnazije za godinu 1864. Stojan Novaković kaže u predgovoru svoje srpske sintakse, da je u tom spisu našao zdravih nazora. Zima imao je tim načinom napisanu cijelu srpsku sintaksu, ali videći, da ona ne bi našla odziva, baci čitav rukopis u vatru.

3. Metrika srpskih narodnih pjesama upoređena s primjerima i drugih slovenskih narodnih pjesama. Program karlovačke gimn. za godinu 1874.)

4. Metrika srpskih narodnih pjesama (skraćen svršetak rasprave u programu od g. 1874. započete. Program karlovačke gimnazije za god. 1875.)

5. Primjetbe na članak: „O mjerilu“ u poeziji, koju je napisao August Šenoa kao

---

* Brankovo Kolo u 49.

uvod svojoj „Antologiji pjesništva hrv. i srp.“ štampane u listu „Javor“ u Novom Sadu 1876. br. 25. strana 795.

Kao profesor varaždinske gimnazije napisao je :

1. Naši primjeri pogodbenih izreka s grčkim i latinskim uporedo stavljeni. U izvješću vel. gimnazije u Varaždinu 1879.

2. Njekoliko primjetaba na sintaksu u slovnici grčkog jezika od dr. G. Kurtiusa. Preveo Fr Petračić. U izvješću vel. gimn. u Varaždinu 1883. Prof. dr. Jovan Turoman u predgovoru svoje grčke gramatike strana 5. kaže ovo: Uz to sam pišući sintaksu obazreo se još i na dva važna sastavka mog negdašnjeg Karlovačkog a sada varaždinskog profesora Luke Zime, a to su sastavci pod brojem 1. i 2.

Stojan Novaković kaže u predgovoru svoje srpske sintakse na strani 8., da je u tom spisu našao zdravih nazora i da zaslužuje priznanje na više mjesta pokazani bistri pogled piščev.

3. Nacrt naše metrike narodne s obzirom na stihove drugih naroda a osobito Slovena. U radu jugoslav. akademije br. 48. i 49. od god. 1879.

Taj spis od nekih strana s pohvalom bi primljen, a našao je i kudilaca. Najvećma pobija mu vrijednost Wollner u Jagićevu listu Archiv für slav. Philologie. Na taj Wollnerov spis odgovorio je Zima spisom: 4. „I opet o metrici narodnih pjesama“ u radu akademije jugoslovanske u broju 93.

5. Figure u našem narodnom pjesništvu s njihovom teorijom izdala jugoslav. akademija u Zagrebu 1880. O postanku ove knjige pripovjeda mi je pokojni Zima, da je kao gimnazijalac čitao narodne pjesme, kad nije još niti pojma imao o tom, šta je figura. Ali čitajući narodne pjesme, tako su mu mnoge figure u oči udarale, da si je onaka mjesta i riječi, u kojima su figure, bilježio. Kasnije doznajući im imena i teoriju dodje na misao, da ih sakupi te ovako one svoje bilježke upotrebi. Zima napisao je najprije primjere figura i poslao ih akademiji, a tek po želji akademije dodao je teoriju figura.

I taj spis hio je hvaljen i kudjen. Ne baš laskavo ocijenio ga je V. Jagić u svom listu Archiv für slav. Philologie. Dr. Turoman kaže u svojim „Sintaktičnim zadacima I. izdanja Biograd 1883. na strani 4. ovo: Kako u gramatici latinskoj nemam dodatka o gramatičnim figurama, čije je upotrebljavanje vrlo potrebno znati pri čitanju latinskih klasika, to sam ovom trećem delu svojih zadataka dodao dodatak o najobičnijim gramatičkim figurama u latinskom i u našem jeziku. Pri izradbi ovog dodatka dobro mi je poslužila izvrsna knjiga prof. Zime: Figure u našem narodnom pjesništvu s njihovom teorijom. Pokojni Pero Gjorgjević kaže u predgovoru svoje knjige: „Teorija književnosti za više razrede srednjih škola u kralj. Srbiji. Biograd 1892. na strani 1—2 ovo: Za samu pak stilistiku i potreban izbor primjera iz naših narodnih pjesama po-

sao mi je bio veoma olakšan odličnim spisom : Figure u našem narodnom pjesničtvu s njihovom teorijom od Luke Zime.

6. Nekoje, većinom sintaktične razlike između čakavštine, kajkavštine i štokavštine. Izdala jugoslavenska akademija u Zagrebu 1887. I taj spis bio je pohvaljen a i pokudjen. Tu knjigu ocijenise Jov. Živanović u listu „Javor“ u Novom Sadu 1888. br. 2., Ivan Broz u listu „Vijenac“ u Zagrebu god. 1888. i Rešetar u Jagićevu Archivu. Ovaj posljednji ne odriče doduše toj knjizi svake vrijednosti, ali priznaje samo malen broj razlika između dijalektima.

Zima kazao mi je nekom zgodom, da je najveći nedostatak ove knjige to, što u njoj nisu navedeni i primjeri iz starih srpskih spomenika, a to propustio je za to, što u njima jezik nije čist nego pomiješan crkvenim jezikom.

Kasnje namjeravao je Zima još primjere iz starih srpskih spomenika izdati. Gradja bila je već sakupljena i do polovine na čisto izrađena; k tome imao je Zima još gotov dodatak naime različan rod istih riječi u štokavštini, čakavštini i kajkavštini. Ali Zima do cijele te stvari nije više stalo, a i do onog zadatka; za to ih je u neki čas zle volje spalio, jer kad mu je tko rad makar i krivo pokudio, gubi on sam volju do njega, jer je pred svijetom osramoćen, kao što djevojka, makar i nevina, javno pokudjena.

7 Životopis dra Josipa Križana, kad je kao profesor gimnazije varaždinske slavio dvadesetpetogodišnjicu svoje službe (štampan u „Školskom prijatelju“, 1893). Taj spis namijenio je Zima na prvom mjestu njegovim prijateljima i mnogim poznancima, kojima je u pravi čas došao.

Kao profesor velike škole u Biogradu napisao je:

1. Nastupno predavanje: „O važnosti staroga grčkoga jezika za obrazovanje učenika“. Nastavnik za godinu 1894.

2. Starinsko Trunje grčko i latinsko u pjesmama Vojislava Ilića (Brankovo Kolo za g. 1896.) Ovaj rad napisao je Zima, da saznaju živi, koji možda neznaju, što s te strane ne valja u njegovim pjesmama i da vide, što biva kad tko bez dovoljnog znanja klasičnih jezika spominje štogod, što se tiče starih Grka i Rimljana.

3. Referat o latinskoj čitanci I. dio za V. razred gimnazije od Maline. Taj referat izradjen je uslijed odluke profesorskog savjeta u Biogradu i tomu savjetu podnešen. Tom čitankom namjeravalo se stariju čitanku A. Lekića (prof. u N. Sadu), koja je u svakom pogledu bolja, iz srpskih škola istisnuti. Zima pokaza u tom referatu ne malen broj slabih strana u toj čitanci Malininoj, uslijed čega ona od pomenutog savjeta bi odbijena, premda ju je drugi jedan referat hvalom podizao.

4. Primjedbe na referat Spire Kalika profesora, o sintaktičnim zadaćama III dio od

dr. Jovana Turomana (Brankovu Kolu u Karlovcima 1897. strana 1144). Tim referatom Kalikovim išlo se na to, da se Turomanova knjiga iz škola ukloni tim, da se prepreči njeno novo izdanje. Gotovi svi prigovori, koje je Kalik u svom referatu naveo, neosnovani su. Takvom postupanju trebalo je na put stati. Turoman bješe tada boležljiv, za to se je Zima kao prijatelj i kolega njegov primio njegove obrane, te je dokazao neosnovanost Kalikovih prigovora. Medju tim ministar prosvjete dade Turomanovu knjigu o državnom trošku iz nova štampati.

5. Ocjena II. izdanja Turomanove srpske gramatike (u listu Brankovo Kolo 1897. strana 284.)

To su po manje Zimine radnje, ali su i one od velike vrijednosti jer su namijenjene unapredjivanju nauke o jezicima osobito klasičnim u srpskim gimnazijama i svjedoci su njegovog temeljnog znanja starih jezika i izvanrednog bistrumlja.

U Biogradu na velikoj školi našao je Zima na stolici lat. jezika znanca i učenjaka dr. Turomana.

Pod konac škol. god. 1897. vratio se je Zima natrag u Varaždin, gdje je u penziji živio sve do svoje smrti.

I od kako je Zima bio u penziji, radio je na književnom polju, te je za to vrijeme napisao ovo :

1. Ocjena IV. izdanja latinske sintakse od Jovana Turomana i sintakse od Janka Lukića (u Brankovu Kolu 1899.)

2. Ocjena srpske gramatike za I. i II. gimnazijski razred. Sastavio Jovan Živanović, Karloveci 1904.

Ta ocjena tiskana je u časopisu Brankovo Kolo u Karloveci 1905. I. broj. Ovo je radostan pozdrav i pohvala novog izdanja te izvrstne knjige.

Jugoslavenska akademija znanosti uvažila je književni rad Zimin, te ga imenovala dopisjućim članom, a Srpsko učevo društvo u Biogradu (pretvoreno kasnije u kr. Akademiju) i Matica Srpska u Novom sadu izabraše ga za svog počasnog člana.

Pisac ovih crtica služio je kroz 17 godina zajedno sa Zimom u varaždinskoj gimnaziji, a nikad nije vidio ni čuo, da bi nastalo i najmanje nesporazumljenje među Zimom i kojim drugim mu kolegom. Vrlo malo imade ljudi, koje bi resila ona svojstva, koja rese njega i u kojem bi se zrealio takav značaj.

Kao sjed starac mogao je Zima s ponosom gledati na veliki broj onih, koje je odgojio miloj hrvatskoj domovini i srpskom narodu a na čast i diku Doljno Štajerske, u kojoj se je rodio.

Od godine 1897. živio je Zima u miru u Varaždinu sa svojom malenom penzijom, te se je bavio sa čitanjem i pisanjem znanstvenih stvari sve dotle, dok su mu oči dopuštale.

Pošto je Zima bio veoma kratko-vidan, s toga je najradje šetao izvan grada, pa tako smo zajedno češće pravili velike šetnje, na kojih smo razpravljali znanstvene i političke stvari. Zadnju godinu svoga života slabio je Zima sve više i više pa tako nije mogao polaziti na šetnju, što ga je veoma žalostilo. Kad nije mogao izaći više iz kreveta jedva je čekao na spisatelja ovih crtica, da k njemu dodje, te da mu izpripovjeda novosti po svijetu i političko stanje mile Hrvatske. Tako sladila mu je brižna supruga i ljubezna kćerka kao i njegovi prijatelji zadnje dane njegova života.

Zima oćutio je, da mu se bliža konac njegova života, pa je zamolio pisca ovih crtica, da načini supruzi molbu za penziju i da njoj u svemu ide na ruku. Dne 16. ožujka 1906. na večer zaklopio je Zima svoje oči za uvijek primivši sv. otajstva umirućih već nekoliko dana prije. Dne 18. ožujka 1906. odpratili smo njegove zemaljske ostanke na vječni počinak. Bio je krasan proljetni dan a k tomu još nedjelja, pa ga je tako rekuć sav Varaždin odpratio do hladnog groba. Kad je profesor Milčetić držao nad otvorenim grobom oprostno slovo, davalo je zapadajuće sunce preko Rogačke gore svojim traci zadnji pozdrav iz milog zavičaja zelene Štajerske. U svojem govoru spomenuo je prof. Milčetić sve Zimine vrline a i to, da je kao rođen Slovenac poznavao hrvatski jezik bolje nego mnogi rodjeni Hrvat. Odgojio je miloj Hrvatskoj domovini

na čast i diku doljno Štajerske mnogo njezinih sinova, te je za svoj revan i požrtvovan mnogo godišnji rad žali Bože u Hrvatskoj žeo malo priznanja, dočim su braća Srbi na najljepši način Zimu odlikovali. Suznima očima ostavili smo grob saželjev mu vječni mir i pokoj i u sladkoj nadi, da se jednom u nebesima opet sastanemo. Obitelj postavila je na posebnoj grobnici Ziminov dostojan spomenik pa tako mogu prijatelji i štovatelji Zimini njegov grob na prekrasnom varaždinskom groblju lako naći.

Dr. Josip Križan.

COBISS eE284

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000330252

